

УДК 351:316.77

DOI: 10.33990/2070-4038.27.2021.239228

Лилик Мар’яна Володимирівна

*аспірант Львівського регіонального інституту державного управління
Національної академії державного управління
при Президентіві України
ORCID: 0000-0003-1643-392X
e-mail: maranalilik@gmail.com*

ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО РОЗУМІННЯ СУТНОСТІ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ В ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ

Розглянуто теоретичні підходи до розуміння сутності міжкультурної комунікації в публічному управлінні. Проаналізовано основні підходи науковців щодо розуміння сутності поняття міжкультурної комунікації дослідниками у науковій літературі та зроблено їх узагальнення. Представлено взаємозв’язок міжкультурної комунікації з іншими науками. Здійснено оцінку різних аспектів міжкультурної комунікації. Зроблено акцент на публічному аспекті міжкультурної комунікації та обґрунтовано необхідність публічного управління у сфері взаємодії суб’єктів, належних до різних культур та країн.

Ключові слова: міжкультурна комунікація; публічне управління; органи публічної влади; взаємодія.

Постановка проблеми. Процеси глобалізації та інтеграції сприяють тому, що суспільні відносини між людьми різних культур реалізуються шляхом пришвидшеної комунікації та переформатування на принципово нових засадах, відмінних від тих, які були звичними ще донедавна. Контакти, які відбуваються у різних сферах життєдіяльності, стають об’єктивною реальністю сьогодення і дають підстави говорити про невідворотні трансформаційні зміни сучасної картини світу.

Регулярні контакти між представниками різних культур зумовлюють потребу вирішення завдань, які щоразу виникають у формі потреби адаптації представників однієї культури в умовах їх існування на теренах іншої культури. Важливим є розуміння того, що співпраця таких суб’єктів на професійній основі теж вимагає напрацювання підходів, які би уможливили високий рівень ефективності такої взаємодії. Особливу роль при цьому повинні відігравати органи публічної влади та управління, покликані реалізовувати відповідні функції.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання міжкультурної комунікації порушувалися ще філософами античного світу, такими як: Аристотель, Сократ та Платон. Їхніми здобутками послуговувалися у своїх

дослідженнях Г. Лейбніц, Ф. Вольтер, Й. Гердер, І. Кант, Г. В. Ф. Гегель, В. фон Гумбільдт.

На сучасному етапі проблематика міжкультурної комунікації висвітлюється в працях таких науковців, як: З. Гасанов, В. Заслуженюк, С. Кучерян, В. Мірошниченко, О. Жорнова, С. Ніето, Т. Рюлькер та інших. Соціокультурне середовище формує певні моделі поведінки індивідуумів, про що стверджують такі дослідники, як: П. Вербицька, В. Манакін, Г. Трейгер, Е. Холл, Ю. Шайгородський та інші. Вчені доводять, що міжкультурна комунікація є основою реалізації цивілізованих відносин, що спостерігаються у сучасному суспільстві.

Виокремлення невіршених раніше частин загальної проблеми. Поряд із значною кількістю публікацій з тематики міжкультурної комунікації необхідно відмітити потребу ґрунтовних досліджень у контексті публічного управління, оскільки цей аспект є надзвичайно важливим для розбудови державності та переходу на новий комунікативний формат серед населення та органів публічної влади. Такі дослідження необхідно розпочинати із з'ясування теоретичних засад та особливостей міжкультурної комунікації в публічному управлінні.

Метою статті є розгляд теоретичних підходів до розуміння сутності міжкультурної комунікації у різних літературних джерелах, оцінка різних аспектів міжкультурної комунікації та характеристика публічного аспекту міжкультурної комунікації в контексті необхідності публічного управління у зазначеній сфері.

Виклад основного матеріалу. Міжкультурна комунікація є складним та багатогранним поняттям, тому його характеристику необхідно розпочати, на нашу думку, із розкриття сутності комунікації як такої. Адже саме на основі комунікації відбувається обмін досвідом та інформацією, налагодження контактів між суб'єктами. На нашу думку, під комунікацією потрібно розуміти постійний процес обміну певними повідомленнями та відтворення певних смислів [1].

Комунікація буде ефективна у випадку можливості учасників комунікаційного процесу розуміти одне одного. Вона відбувається відповідно до світоглядної позиції того чи іншого індивіда і є основним способом людського спілкування.

Водночас, потрібно пам'ятати, що сучасний світ стрімко розвивається і розвиваються щоразу нові комунікативні засоби. Відповідно до цього, доцільно погодитися з думкою про сприйняття комунікації як каналу засобів передачі та отримання інформації, відповідно до чого задіюється штучний інтелект, машинні засоби передачі інформації тощо [2].

Зважаючи на світові тенденції та особливості розвитку сучасного суспільства, можна констатувати той факт, що комунікація у сфері міжкультурних взаємодій протягом останніх десятиліть ставала щоразу складнішою. Представникам різних культур притаманні значні відмінності в моделях поведінки та мислення, в світоглядних уявленнях, цінностях та стандартах, що у комплексі характеризує феномен людського спілкування.

Ці явища ґрунтовно досліджувалися науковцями, зокрема першими в цій сфері необхідно виокремити американських дослідників, оскільки саме в США спостерігалася яскраво виражена конфронтація різних етнічних та расових груп [3].

Відповідно до цих досліджень сформувався термін “міжкультурна комунікація”, який з’явився в науковій літературі в 70-их рр. ХХ ст. Вже у наступному десятилітті спостерігався значний сплеск зацікавлення до проблематики міжкультурної комунікації серед фахівців у галузі лінгвістики, психології, культурології та соціології. На сьогодні існує значна кількість спеціальних інститутів та наукових шкіл, які вивчають особливості міжкультурної комунікації.

Розглянемо основні підходи, які існують у науковій літературі щодо змісту дефініції “міжкультурна комунікація”. Так, Ф. Бацевич розглядає сутність досліджуваного поняття як складний процес спілкування та взаємодії групи людей чи окремих індивідів, належних до різних національних спільнот, шляхом вербальної чи невербальної комунікації. Ці групи людей або окремі індивіди можуть володіти різними комунікативними властивостями, що може призводити до різних невдач у процесі спілкування чи навіть до культурного шоку [4].

Для того, щоб убезпечити себе від цього шоку, потрібно, на думку науковця, володіти знаннями щодо законів, національних цінностей та особливостей спілкування носіїв інших культур.

При цьому необхідно пам’ятати, що міжкультурна взаємодія базується на зміні цінностей, сфер діяльності, якостей та станів тієї чи іншої культури, тобто породження нових характеристик способу життя населення, його духовних орієнтирів та нових форм культурної активності під впливом зовнішніх чинників. Такий процес, на думку дослідників, є доволі довготривалим у часі [5].

Водночас І. М’язова розуміє міжкультурну комунікацію як симбіоз та взаємодію набору навичок і цілої науки, які потрібні для повноцінного спілкування, враховуючи потребу володіння певними вміннями та знаннями в процесі такої взаємодії, а також врахування встановлених та успадкованих норм поведінки людей, приналежних до різних етнічних та національних спільнот [6].

Заслуговує уваги підхід О. Ігнатенко, відповідно до якого міжкультурною комунікацією потрібно називати соціальний феномен, основою якого є конструктивна чи деструктивна взаємодія представників різних етнічних та національних культур та субкультур у чітко визначеному часовому просторі. Закономірно, що центром таких міжкультурних комунікацій є людина, якій притаманні визначені культурні та загальнолюдські особливості [7].

Такі підходи до розуміння досліджуваного поняття дають змогу глибше осягнути причини непорозумінь та конфліктних ситуацій між різними культурними та етнічними групами, а також запропонувати шляхи

їх усунення. Іншими словами, сукупність термінологічних позицій міжкультурної комунікації дає підстави до таких узагальнень:

– суб'єктами міжкультурної комунікації є представник однієї культури як виробник повідомлення та представник іншої культури як отримувач цього повідомлення [8];

– міжкультурну комунікацію потрібно розглядати як “адекватне взаєморозуміння двох учасників комунікативного акту, котрі належать до різних культур” [9];

– взаємодія сторін, що мають різний досвід, а їх індивіди – різні зразки поведінки, які історично склалася в різні періоди. Тут мається на увазі такий комунікативний формат, при якому відправник та отримувач інформації належать до різних культур [10].

Міжкультурна комунікація є суспільним явищем, яке перебуває у тісній взаємодії із різними науками та світоглядними підходами, які представлені на рис. 1.

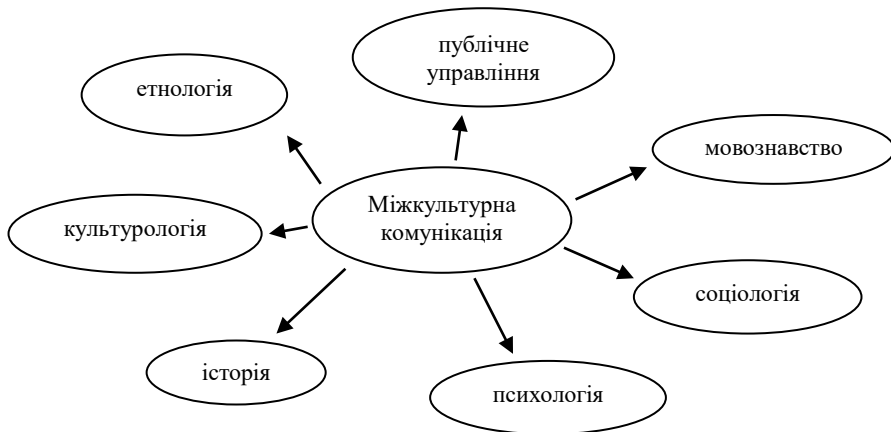

Рис. 1. Взаємозв'язок міжкультурної комунікації із різними науками та світоглядними підходами (власні узагальнення)

Зважаючи на таку особливість міжкультурної комунікації, як взаємодія представників різних культур, можна визначити два типи поведінки її учасників:

1) універсальна, яка базується на біологічній спадковості індивідів від покоління до покоління і є спільною для усіх культур;

2) специфічна, на формування якої впливає фізичне та соціальне оточення і яка є передумовою формування специфічної культури, тобто менталітету.

У процесі дослідження особливостей міжкультурної комунікації потрібно зосередити увагу на вивченні різниці між культурами на основі теорії чотирьох вимірів:

1) перший вимір – дистанція влади, що характеризує рівень формалізованості роботи влади та показує, наскільки великою чи малою є ця дистанція у різних культурах;

2) другий вимір – індивідуалізм та колективізм, що характеризується такими особливостями різних культур, як: превалювання індивідуальних інтересів окремих персон над колективними чи навпаки; наявність чи відсутність власної думки; здатність управління окремими індивідами чи групами людей;

3) третій вимір – уникання непевності, суть якого полягає у співставленні культур із низьким та високим рівнем уникання непевності. Зокрема, країни з низьким рівнем уникання непевності більш толерантні до різних новацій та прогресивного розвитку, порівняно з країнами із високим рівнем непевності, для яких характерним є існування великої кількості правил та норм і менша гнучкість до генерування і застосування креативних ідей;

4) четвертий вимір – чоловічий та жіночий, який характерний домінуванням “чоловічності” чи “жіночності” у тій чи іншій культурі, що прямо позначається на міжкультурній комунікації [11].

Отже, міжкультурна комунікація є багатогранним поняттям, яке повністю розкривається як гармонійний симбіоз сукупності аспектів, що характеризують його з тієї чи іншої позиції. Для кращого розуміння сутності та особливостей досліджуваного терміна необхідно детальніше зупинитися на цих аспектах (табл. 1).

Таблиця 1

Аспекти міжкультурної комунікації

№ з/п	Аспекти	Їх характеристика
1	Публічний	Оснований на сприйнятті особливостей міжкультурної комунікації в публічному секторі, тобто органами публічної влади
2	Культурологічний	Є основою міжкультурної комунікації як уособлення різних культурологічних підходів до цієї взаємодії
3	Лінгвістичний	Вивчення мов представників різних культур, оскільки цей факт прямо впливає на комунікацію
4	Етичний	Базується на розумінні етичних відмінностей, властивих різним націям та країнам
5	Соціально-комунікативний	Суспільні правила, норми та моделі поведінки, які сприяють налагодженню контактів у тій чи іншій культурі
6	Психологічний	Дає уявлення про психологічні реакції індивідів у процесі їх спілкування із представниками інших культур
7	Професійно-прикладний	Застосування знань із теорії міжкультурної комунікації на практиці

Публічний аспект є домінуючим у міжкультурній комунікації, оскільки вона реалізовується шляхом відкритих взаємодій, які так чи інакше повинні регулювати, координувати та керуватися ззовні. Публічність у

даному випадку проявляє себе як вплив певних чинників ззовні, найважливішим із яких є публічна влада.

Саме владно-управлінські вектори скеровані на те, щоб процес міжкультурної комунікації здійснювався в рамках законодавчої та нормативно-правової бази тих країн, на території яких спостерігається така комунікативна взаємодія.

Водночас органи публічної влади та управління покликані виконувати такі функції:

1) інформувати учасників міжкультурної комунікації шляхом розміщення інформації в засобах масової інформації, на офіційних сайтах органів влади, надання відповіді на запити тощо, відповідно до чого у суб'єктів формується уявлення про поведінку, яка допустима та прийнятна в тих чи інших умовах;

2) консультувати комунікантів із метою ознайомлення сторін із позицією органів публічного управління стосовно того чи іншого формату поведінки. Цей вид взаємодії із владою передбачає участь зацікавлених суб'єктів у різних формах групової дискусії, консультування з представниками влади стосовно реалізації певних проєктів чи програм, проходження опитування та інших соціологічних досліджень тощо;

3) вести діалог з учасниками міжкультурної комунікації шляхом передачі необхідної інформації у двосторонньому порядку та очікування відповідних результатів. Така взаємодія може здійснюватися шляхом різноманітних прес-конференцій, зустрічей представників влади із комунікантами, участь в онлайн-заходах, організованих органами публічної влади тощо;

4) здійснювати співробітництво влади та учасників міжкультурної комунікації на засадах партнерства. Цей вид взаємодії є найвищим рівнем співпраці органів публічної влади та комунікантів, оскільки передбачає об'єднання зусиль обидвох сторін задля досягнення спільної мети: вирішення певних проблем у сфері міжкультурної комунікації, генерація нових ідей щодо покращення комунікативних дій представниками різних країн чи культур.

Таким чином, міжкультурна комунікація має значний потенціал у контексті взаємодії її учасників із органами публічної влади. Це дає змогу говорити про можливість покращення якості міжкультурної комунікації на основі підвищення рівня публічного управління у зазначеній сфері.

Висновки і перспективи подальших розвідок. Отже, дослідження теоретичного аспекту міжкультурної комунікації дає підстави стверджувати, що це поняття має достатнє обґрунтування в науковій літературі. Враховуючи багатогранність та багатоаспектність цієї дефініції, можна впевнено стверджувати про її тісний взаємозв'язок із різними науками та світоглядними підходами, що дозволяє глибоко усвідомити важливість розуміння досліджуваного терміна учасниками міжкультурних комунікацій.

Сфера публічного управління сприяє налагодженню результативного співробітництва між представниками різних культур та країн, виконуючи

при цьому низку функцій. Основними з них можна назвати інформативну, консультативну, партнерську та функцію діалогу. Ефективна співпраця органів публічної влади та учасників міжкультурної комунікації сприяє підвищенню якості комунікативного процесу та досягненню визначених цілей.

Перспективою подальших наукових досліджень у цьому напрямку є вивчення особливостей нормативно-правового забезпечення міжкультурної комунікації.

Список використаної літератури

1. Тер-Минасова С. Г. Язык и межкультурная коммуникация. URL : <https://www.twirpx.com/file/245066/> (дата обращения: 09.04.2021).
2. Манакін В. М. Мова і міжкультурна комунікація. Київ : ЦУЛ, 2012. 288 с.
3. Галицька М. М. Міжкультурна комунікація та її значення для професійної діяльності майбутніх фахівців // Освітологічний дискурс. 2014. № 2 (6). С. 23—32.
4. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики. URL : <https://academia-pc.com.ua/product/123> (дата звернення: 08.04.2021).
5. Міжнародна інформація: терміни і коментарі / Є. А. Макаренко, М. М. Рижков, О. П. Кучмій, О. М. Фролова ; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. Київ: Центр віл. преси, 2014. 479 с.
6. М'язова І. Ю. Міжкультурна комунікація: зміст, сутність та особливості прояву (соціально-філософський аналіз). URL : <http://www.disslib.org/mizhkulturna-komunikatsia-zmist-sutnist-ta-osoblyvosti-projavu.html> (дата звернення: 09.04.2021).
7. Ігнатенко О. В. Формування міжкультурної комунікативної компетенції в процесі навчання ділової англійської мови // Сучасні тенденції викладання іноземної мови професійного спрямування у вищій школі : матер. XI Міжнар. наук.-практ. конф. (29 квітня 2015 р.). URL : <http://confesp.fl.kpi.ua/node/1142> (дата звернення: 09.04.2021).
8. Галицька М. М. Міжкультурна комунікація та її значення для професійної діяльності майбутніх фахівців.... С. 23—32.
9. Lin M. Is There an Essential Difference between Intercultural and Intracultural Communication? // Intercultural Communication. 2012. № 6. URL : <http://www.immi.se/intercultural/nr6/lin.htm> (date of using: 08.04.2021).
10. Мишланова С. Л., Пермякова Т. М. Межкультурная парадигма и перспективы межкультурной коммуникации. URL : http://www.russcomm.ru/rca_biblio/m/mishlanova-permyakova.shtml (дата обращения: 09.04.2021).
11. Ігнатенко О. В. Формування міжкультурної комунікативної компетенції...

Статтю подано: 12.04.2021

Статтю схвалено: 10.06.2021

Lylyk Mariana Volodymyrivna

*Postgraduate student of the Department of Public Administration
of Lviv Regional Institute for Public Administration of the National
Academy for Public Administration under the President of Ukraine*

ORCID: 0000-0003-1643-392X

e-mail: maranalilik@gmail.com

THEORETICAL APPROACHES TO UNDERSTANDING THE ESSENCE OF INTERCULTURAL COMMUNICATION IN PUBLIC ADMINISTRATION

Problem setting. Regular contacts between representatives of different cultures determine the need to solve problems that always arise in the form of the need to adapt representatives of one culture in the conditions of their existence in another culture. It is important to understand that the cooperation of such entities on a professional basis also requires the development of approaches that would allow a high level of effectiveness of such interaction. A special role should be played by public authorities and management, designed to implement the relevant functions.

Recent research and publications analysis. At the present stage, the issue of intercultural communication is covered in the works of such scientists as Z. Hasanov, V. Zasluzheniuk, S. Kucherian, V. Miroshnichenko, O. Zhornova, S. Nieto, T. Rulker and others. Socio-cultural environment forms certain patterns of behavior of individuals, as claimed by such researchers as P. Verbytska, V. Manakin, G. Traiger, E. Hall, Y. Shaigorodskyi and others. Scientists argue that intercultural communication underlies the implementation of civilized relations observed in modern society.

Highlighting previously unsettled parts of the general problem. It should be noted the need for in-depth research in the context of public administration, as this aspect is extremely important for state building and the transition to a new communicative format among the population and public authorities. Such research should begin with the elucidation of the theoretical foundations and features of intercultural communication in public administration.

Paper main body. Communication will be effective if the participants of the communication process are able to understand each other. It occurs in accordance with the worldview of an individual and is the main way of human communication.

The term “intercultural communication” appeared in the scientific literature in the 1970’s. Already in the next decade there was a significant surge of interest in the issue of intercultural communication among specialists in the field of linguistics, psychology, culturology and sociology. Currently, there are a large number of special institutes and scientific schools that study the features of intercultural communication

The set of terminological positions of intercultural communication gives grounds for such generalizations. The subjects of intercultural communication are

the representative of one culture as the producer of the message and the representative of another culture as the recipient of this message. Intercultural communication should be considered as “adequate mutual understanding of two participants in a communicative act who belong to different cultures”. The interaction of parties with different experiences, and their individuals are the different patterns of behavior that have historically developed in different periods. This refers to a communicative format in which the sender and recipient of information belong to different cultures.

In the process of studying the peculiarities of intercultural communication, it is necessary to focus on the study of differences between cultures on the basis of the theory of four dimensions: the first dimension is the distance of power; the second dimension is individualism and collectivism; the third dimension is the avoidance of uncertainty; the fourth dimension is male and female.

The public aspect is dominant in intercultural communication, as it is realized through open interactions, which in one way or another must regulate, coordinate and be guided from the outside. Publicity in this case manifests itself as the influence of certain external factors, the most important of which is public authority.

In particular, the power-management vectors aimed at ensuring that the process of intercultural communication is carried out within the legislative and regulatory framework of those countries in which such communicative interaction is observed. And public authorities and administration are called to perform the following functions: to inform participants of intercultural communication by placing information in the media, on the official websites of government agencies, providing answers to inquiries, etc.; to advise communicators in order to acquaint the parties with the position of public administration bodies regarding a particular format of behavior; to conduct a dialogue with the participants of intercultural communication by transmitting the necessary information bilaterally and waiting for the relevant results; to cooperate with the authorities and participants of intercultural communication on the basis of partnership.

Conclusions of the research and prospects for further studies. The studied concept has a sufficient justification in the scientific literature. Based on the versatility and multifaceted nature of this definition, it is correct to say that it is closely related to various sciences and worldviews, which allows us to deeply understand the importance of understanding the term under study by participants in intercultural communication. The sphere of public administration contributes to the establishment of effective cooperation between representatives of different cultures and countries, while performing a number of functions. The main ones are informative, consultative, partnership and dialogue function. Effective cooperation between public authorities and participants in intercultural communication helps to improve the quality of the communication process and meeting of the goals.

Key words: intercultural communication; public administration; public authority; interaction.

References

1. Ter-Minasova, S. G. *Language and the Intercultural Communication*. URL : <https://www.twirpx.com/file/245066> [in Russian].
2. Manakin, V. M. (2012). *Language and Intercultural Communication*. Kyiv: TsUL. 288 p. [in Ukrainian].
3. Galytska, M. M. (2014). Mizkultura komunikatsiya ta yiyi zachennya dlyaprofesiynoyi diyalnosti maybutnih fahivtsiv. *Osvitologichnyy diskurs*, № 2 (6), pp. 23-32 [in Ukrainian].
4. Batsevych, F. S. (2014). *Fundamentals of the communicative linguistics*. URL : <https://academia-pc.com.ua/product/123> [in Ukrainian].
5. Makarenko, E. A., Ryzkov, M. M., Kuchmiy, O. P., Frolova, O. M. (2014). *Miznarodna informatsiya: terminy i komentari*. Kyiv: Tsentr vilnoyi presy. 479 p. [in Ukrainian].
6. Myazova, I. Yu. (2014). *Features interpretation of the term "intercultural communication"*. URL : <http://www.disslib.org/mizhkultura-komunikatsia-zmist-sutnist-ta-osoblyvosti-projavu.html> [in Ukrainian].
7. Ignatenko, O. V. (2015). Formuvannya mizkulturnoyi komunikatyvnoyi skladovoyi v protsesi navchannya dilovoyi angliyskoyi movy, *Suchasni tendentsii vykladannia inozemnoi movy profesiinoho spriamuvannia u vishchii shkoli*, Proseeding of the Conference Title. URL : <http://confesp.fl.kpi.ua/node/1142> [in Ukrainian].
8. Galytska, M. M. Mizkultura komunikatsiya ta yiyi zachennya dlyaprofesiynoyi diyalnosti maybutnih fahivtsiv... pp. 23-32.
9. Lin, M. (2012). Is There an Essential Difference between Intercultural and Intracultural Communication? *Intercultural Communication*, № 6. URL : <http://www.immi.se/intercultural/nr6/lin.htm>.
10. Mishlanova, S. L., Permjakova, T. M. *Intercultural paradigm and perspectives of the intercultural communication*. URL : http://www.russcomm.ru/rca_biblio/m/mishlanova-permyakova.shtml [in Russian].
11. Ignatenko, O. V. *Formuvannya mizkulturnoyi komunikatyvnoyi skladovoyi...*

Paper submitted: 12.04.2021

Paper accepted: 10.06.2021

Цитування: Лилик М. В. Теоретичні підходи до розуміння сутності міжкультурної комунікації в публічному управлінні // Демократичне врядування : наук. вісн. Вип. 1(27) / за заг. ред. чл.-кор. НАН України В. С. Загорського, доц. А. В. Ліпенцева. Львів : ЛРІДУ НАДУ, 2021. URL : www.dv.lvivacademy.com. (DOI: <https://doi.org/10.33990/2070-4038.27.2021.239228>).

Citation: Lylyk, M. V. (2021). Teoretychni pidkhody do rozuminnia sutnosti mizhkulturnoi komunikatsii v publichnomu upravlinni. *Democratic governance*, Issue 1(27). URL : www.dv.lvivacademy.com. (DOI: <https://doi.org/10.33990/2070-4038.27.2021.239228>).